

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

Fazekasinas

I.

Megint egy füles, hátulról, a tarkóra. Sokat kapott már, megszokni nem tudta. Váratlanul érte ez is, mint a többi. Pedig mindig beleadott mindent. Nem lelkesen, de odafigyelve, amennyire csak tudta. A kéz nehéz volt, nagy tenyér, vastag ujjakkal. Rövid lendületből ütött, csuklóból. Nem fájt nagyon, inkább csak figyelmeztetés volt, emlékeztető és nyomatékosító, a rend kedvéért.

Ilyenkor felgyorsított és lendületesebben hajtotta a korongot. Nem volt így sem nehezebb, ám a sebesebb mozgástól jobban megizzadt és azt nem szerette. A formázásra már nem kellett annyira figyelnie, mint az elején, amikor még kezdő volt. Szelíd, simogató mozdulatokkal dolgozott a nedves agyagon, nem is nézte folyamatosan, csak rá-rápillantott. Éppen csak ellenőrizte kezét, az ujjai tartását. Az engedelmes agyag pedig formálódott, ahogyan kellett.

Nem számolta hányadik olajos edénynél tart már, csak arra figyelt, amelyiket éppen készítette. Eleinte még görcsösen törekedett mestere minden utasítását pontosan végrehajtani. Akkor alig egy órán belül már teljesen elfáradt, ujjai görcsbe merevedtek, nyaka megfájdult, vállai beestek, gubbasztva forgatta a selejteket, egyiket a másik után. Most már gyakorlott volt, s ha eltalálta a ritmust, könnyen haladt, a formák egyenletesek lettek, a pofonok ritkultak, és a mester, rosszálló morgásából is tudhatta, meg van elégedve.

Nem csak a mennyiséggel nem kellett törődnie, hanem azzal sem, hová kerülnek a korsók. Azt persze tudta, hogy beléjük mi kerül, hiszen olajos korsók minden háznál hozzátartoztak a konyha felszereléséhez. Egy nagyobb, amiben a városból hozták az olajat számárháton, és egy kisebb, amelyet az asszonyok is fel tudtak emelni fél karral, és amelyekből könnyedén tudtak olajat tölteni a keskeny szájú lábosok nyílásába. Ismerte anyja mozdulatát, ahogyan a korsóért nyúl jobb kezével és baljával tüstént félrefogja ruhájának lazán leomló ujját, hogy bele ne kapjon a nyitott tűzhely lángja. Talán éppen azért nem érdekelte a korsók sorsa, mert annyira része volt hétköznapijainak. Amit pedig közelről látunk, kevésbé érdekel bennünket.

A fazekas műhely a város szigetszéli utcájában volt, nem messze a kikötőtől. Ahol dolgozott, éppen ki lehetett látni a tengerre. A sós illatú szél befújta az ablaknyíláson, amelyre nem kellett rácsot rakni, mert a fal néhány méterrel magasodott a parti sziklák fölé. Ott bizony senki ember fia fel nem tudott volna kapaszkodni. Egyébként is, ugyan ki készülne betörni egy fazekashoz? A munkapadhoz behallat-

szott a tenger ütemes moraja. Ha szélcsend volt, a korong ritmusa is lelassult, de ha felerősödött a hullámzás, észrevétlenül a láb is sebesebben mozgott. Az ablakból ritkán lehetett látni valamit, nem tartotta szükségesnek, hogy sűrűn kikémleljen rajta. A tenger kékje és szürkéje már ismerős volt számára, csak a messzeség nézett vissza onnan. A kereskedőhajók sem erről az oldalról közelítették meg a kikötőt. A zárt műhelyt és a tágas tengert csak a szellő és a hullámok ritmusa kapcsolta össze.

Egy gyakorlati szerepe volt azonban ennek az ablaknyílásnak. Mire az első nap-sugarak megjelentek a bal oldali szerszámos szekrény felső sarkán, néhány korszoknak már várnia kellett, hogy az égetőkemencébe kerüljön. Délben a nap pontosan a korongra sütött egy ideig. Ilyenkor több vízre volt szükség. Amikor pedig a fal mellett álló nagy vizeskorsó fülét is elérte, akkor már számítani lehetett, hogy a mester jelentőségteljesen töröl egyet a homlokán, félrevágja a korongtörő kendőt és jellegzetes fapapucsos csoszogással elindul fölfelé a lépcsőn, a lakása felé. Életében még egyszer sem mondta, hogy a munkaidőnek vége, mehetnek haza. A segédeknek csak akkor lehetett nála maradása, ha kivétel nélkül előtte érkeztek és utána távoztak. Ez így volt rendjén, hogyan is másképpen.

Általában munka után hazafelé vette útját, barátai nem nagyon voltak, meg az ivók is drágák, egyre drágábbak mostanában. Ma azonban valahogy izgatott volt, valami inkább a kikötő felé hajtotta, a szokottal éppen ellenkező irányba. A kikötőben kisebb és nagyobb hajók ringtak a szürkületben. A kisebbek halászhajók voltak, a nagyobbak kereskedők. A kikötői kocsmából idegen nyelvű matrózok és kereskedők zaja hangzott ki. Ahogy nézegette az árbocosokat, és óhatatlanul hallgatta a számára érthetetlen zsvajt, amely belevegyült a parthoz csapódó hullámok ütemes csobogásába, valami szokatlan érzés kezdett erőt venni rajta. Csak állt és hagyta. Lassan már nem is a lehorgonyzott kereskedő hajókat látta, pedig szemével arra nézett. Inkább az idegen ajkúakat látta, amint hajóra szállnak, felszedik a horgonyt, és óvatos manőverezéssel kifutnak a nyílt vízre. Csak távolodnak és távolodnak. Már alig lehet kivenni a hajó testét, még egy kicsivel később az árbockosár is eltűnik a messzeségben. Még mindig állt és belső tekintete előtt egy másik kikötő jelent meg, egy másik, messzi part, ahol mindenki ezeknek a matrózoknak a nyelvét beszéli. A tenger ettől a pillanattól fogva már nem csak a városkát egyik oldalról szegélyező víztömeg volt számára, hanem út az idegenbe, kapocs az ott és itt között.

Megborzongott. Csak most vette észre, mindjárt besötétedik és a szél is hűvösen fúj már. Először a szemeit dörzsölte meg, nem történt-e valami azzal, aztán a hasát nyomkodta meg, hogy nem beteg-e. Nem értette, mi lelte az imént, és ezzel az értetlenséggel a lelkében hazaindult.

Álmában úgy dobálta magát, mint ahogyan a viharos tenger hullámai dobálják a kis halászhajókat. Hol az égbe emelik, hol mélyre ejtik. Kiszámíthatatlan ritmusban jobbra-balra cibálják, átcsapva a fedélzeten, magukkal ragadva mindent, ami mozgatható. Szörnyek támadtak rá, óriási, hegynagyságú szürke vadak magasodtak föléje, hogy egy szempillantás alatt elnyeljék. Elfutni nem tudott, lábai ólomból voltak,

minden zúgott, morajlott. Feneketlen mélységekből bűzös füst és gőz keveréke tört föl, alig látott. A szeméhez nyúlt, hogy megtörölje, de csak lágy, szurokszerű maszsztát kent magára. Mindene fájt, de tágra nyitott száján nem jött ki hang. Forgott minden körülötte. Hol olyan magasra repült, hogy minden mélyen, alatta terült el, és rettegnie kellett a lezuhanástól. Hol körbe-körbe forgatta valami szélörvény a katlan fölött, ahonnan forróság, gőz és jajsikolyok törtek fel a felszínre. Majd cserepeső szakadt le az égből, elrontott korsófülek, szájak, öblök zuhogtak mellé ezrével, felcsapva a sarat, amely egyre csak nyelte el. A cserepek feltépték húsát a vállán, hátán. Mindenütt vérzett. Sehová egy tapodtat sem mozdulhatott. A föléje magasló óriás egyre közelebb ért hozzá, már csak éppen egy tenyéryi választotta el attól, hogy véglegesen belepaszírozza a sárba. Már nem bánta, csak legyen vége.

Másnap megpróbált ugyan úgy elhaladni a mester mellett, hogy ne érje el a feynyitó kéz, de nem sikerült. A pofon csattant, nem biztatóan, hanem büntetően és erővel. Megtántorodott, csetlő-botló léptekkel érte el munkapadját, ahová lerogyott. A mester szidását hallotta, jogosnak is tartotta, közben azonban az ablakon bámult kifelé a tengerre.

Ettől a naptól fogva jobban várta az estéket, mint korábban. A munkáját továbbra is rendesen végezte, ám a napjában más lett fontosabb. A kikötőben őgyelgett minden este. Nézegette az illír hajókat, be-beült a matrózok közé és nagy odaadással hallgatta kalandos történeteiket, messzi földekről, tengeri kalandokról és a kikötők zaftos éjszakáiról. Egyik este az egész ívó egyvalamiről beszélt, a szokottól eltérően, izgatottabban. Megvan a jóslat, az istenek megnyilatkoztak. Másnap felkerekedik és hajóra száll, aki csak teheti. Más szigetek, más hajórajai is csatlakozni fognak. Az irány Észak-nyugat, túl a birodalom déli határán. Nem is kellett döntenie arról, hogy csatlakozik, mert képtelen lett volna maradni. Különös kikötői élményét most értette meg igazán. Itt nincs tovább maradása, indulnia kell az ismeretlen felé, amerre kijelölték útját az istenek.

Reggel megölelte anyját. Kerülővel ment a kikötő felé, hogy még egyszer körülvezesse szemét a műhelyen, utoljára megérintse kezével a korongot, amelyen éveken át dolgozott. Magához vett egy kisebb olajos korsót, csempe szájút, hogy meg ne károsítsa mesterét. Egy pillanatra még megállt, majd hátrálva kilépett a hajnali fényektől éppen világosodó fazekas műhelyből.

II.

Megdöbbsent a kikötőbe érve, akkora nyüzsgés fogadta. Soha nem gondolta volna, hogy ennyien laknak a városkában. Mintha mindenki útra akart volna kelni. Vajon kiürül a város és megszűnik? De kik veszik akkor a korsókat, és mi lesz a műhely sorsa? Ilyesféle kérdések cikáztak a fejében, miközben azt a hajót kereste, amelyre majd felkéredzkedhetik. Nem sokáig kellett nézelődnie, mert egyszerre egy erős kéz vállon ragadta, majd az egyik legnagyobb hajó felé vitte. Bronzvértés katonainget

viselő harcos volt, aki a legénységet szervezte. A hajó oldalára egy szakállas figura volt festve, szarvai az égre meredtek, alsó teste kígyószerű, izmos karjaival mintha az egész tengert tartaná. Szemei a messzeségbe néztek, mint aki nem is az utat, hanem egyenesen a célt fürkészi. Amikor a katona megtudta, hogy fazekasinassal áll szemben, a hajó alsóbb emeletére tuskolta, ahol a cserép és bronz edényeket hordták százszámra. Úgy kellett állítania a különböző méretű korsókat, hogy meg ne billenjenek és tartalmuk még véletlenül se folyjék ki. A hajó fenekében erős és tömény bűz uralkodott és félhomály. Aki nem vigyázott, hamar felbukhatott az egyik ászkon vagy fellökhetett egy teher alatt roskadó szolgát. Egy egész álló nap csak töltötték a hajót. Kora délután környékén a raktárnok rövid szünetet rendelt el, olajba mártogatott kenyeret és vizet osztott a legénységnek. Aztán este lett. Óvatosságból nem gyújthattak méceszt sem. A vaksötétben próbáltak elhelyezkedni úgy, ahogy lehetett. Már majdnem mindenkit elnyomott az álom a nehéz nap után, amikor fölülről erőteljes utasítások szüremkedtek le, és a csillagos ég alatt elindult a hajóraj az ismeretlen felé.

Hetekig hajóztak. A napokat senki nem számolta. Útközben más hajókkal is találkozottak, de az együtt útra kelt boly hamarosan szétbomlott, egy erősebb vihar után pedig az egyik nagyobb hajónak teljesen nyoma veszett. Csak néhány evezőlapátot sodort közelükbe az áramlás. Úgy ringtak a vízen, mint egy láthatatlan csónak evezői, melyet titokzatos nimfák húznak ütemesen Ókeanosz parancsait követve.

Néhány nap után már egészen otthonosan érezte magát a rettentő hajón. Ismerete az útvonalakat, érezte a nap haladását, soha nem késett el az ételosztásról vagy az őrszolgálatról, ahová a többieknél idősebb lévén hamar beosztották.

A hajó olyan volt, mint a város kicsiben, összezsúfolva, még inkább, mint a város piaca. A különböző mesterek rakománya között utcák húzódtak. Itt voltak a fazekások, akikkel először váltott néhány szót, mert az otthoni vásárokból már ismerte néhányukat. Aztán egy sereg bronzműves, akik a kor jellegzetes edényeit gyártották, továbbá a fontos fegyvereket és az asszonyokat elbűvölő ezerféle csecsebecsét. Mellettük táboroztak az aranyművesek és a drágaköveket csiszoló ékszerészek. Ők az egész úton úgy dolgoztak, mintha csak otthon lettek volna saját műhelyükben. A kőművesek csoportja alig hozott magával valamit, egy-egy kézbeillő kalapács és vésső, meg a hosszú zsinagú mérő ón volt az összes poggyászuk, hiszen az ő mesterségükhöz minden megtalálni majd a helyszínen. A szabóknak volt az úton a legtöbb dolga, mert a más viszonyokhoz készített ruhák úgy foszlottak le az emberekről, mint ahogyan az ősz fosztja meg leveleitől a fákat.

A legérdekesebb csoport azonban a mutatványosoké volt. Százkezű módjára dobáltak bármit, ami a kezük ügyébe került. Olyan mozdulatokra voltak képesek, amilyenekre hétköznapi halandó még csak nem is gondol. Úgy ugrottak és másztak, mint a majmok. Volt közöttük néhány gnóm is, félkezű, féllábú. Egyiknek a hátán fejszerű púp nőtt, amelyen úgy borotválta a dús, göndör szőrt, mintha valóban a másik feje lenne. Egész nap körbeállták őket, főleg akiknek más dolga nem akadt, és

aki nem féltette portékáját a tolvajoktól, akik mint minden piacon, itt is vittek mindent, ami csak mozdítható volt. Nagy bátorság kellett ehhez a foglalkozáshoz, mert akit rajtakaptak, azt tüstént bedobták a tengerbe tárgyalás nélküli rögtönítéletként. Hasonlóan tettek a betegekkel is, azokkal, akik egy hétnél tovább betegeskedtek és hánytak, vagy nem múlóan habzott a szájuk. A hajó népsége megadóan fogadta a durva intézkedéseket. Mindenki tudta, hogy itt a legveszélyesebb egy ragály, amely mindenkit elpusztíthat.

Először csak egy torokból tört fel a kiáltás, majd egyre többen átvették, végül szinte az egész hajó, a teljes legénység, és minden utas ugyanazt ordította, ugrálva, egymást öelve: föld. Az örömujjongás csak néhány percig tarthatott, mert az őrség rendrakásra és a kirakodás előkészítésére szólított fel mindenkit. A több heti hajós élet után nem is volt annyira egyszerű mindent olyan állapotba hozni, hogy partra lehessen szállni vele. A raktárosoknak volt a legkevesebb dolga, hiszen ott minden nap tökéletes rendnek és tisztaságnak kellett uralkodnia. Az edények többségéből már hiányzott a tartalom, hiszen elfogyott útközben. Estére egy-egy elfeledett vagy elrejtett korsó nehéz görög bor került a felszínre, amit a legénység ingyen kapott, de az utasoknak borsos árat kellett leszámolnia érte. A két borkereskedő ezzel csinalta az egész úton a legnagyobb üzletet. Amikor a vízfelszín alatt rejtőző éles és hegyes sziklák közötti lavírozást követően végre partot értek, hosszú pallókból hivatásoltak, és megkezdődött a kirakodás. Elsőként az ardiánosok törzsébe tartozók tették lábukat az eddig ember nem járta ismeretlen földre. Őrsökbe fejlődve derítették fel a partszakaszt. Először szigorúan a partvonalat követve, aztán egyre beljebb hatolva. A legtávolabbi pontokon, a meredek hegyek lábánál őrtüzeket raktak, és futár révén értesítették a hajósokat, hogy biztonságban megkezdődhet a parti területek birtokba vétele.

Az emberek csoportokba verődve jelöltek ki helyet maguknak a kis félszigeten, amelyet egy földnyelvet leszámítva teljesen körülvevett a tenger. Kiválóan védhető volt, nem is annyira a tenger felől érkező ellenséges hajóktól, hanem inkább a közeli rettenetes hegyektől, amelyekről nem tudhatták, mit rejtenek. Volt még egy további oka is annak, hogy senki nem kíváncszott a hegyekbe. Az illírek jól ismerték a tengerek isteneit, Ókeanoszt és lányait, a nimfákat, Poszeidónt és Nerenuszt, meg a többieket, akiknek szobrocskáit rendre magukkal vitték utjaikra, és akiknek képeivel díszítették nagyobb hajóikat. Ugyanúgy ismerték a hazájuk hegyein lakó isteneket, akik Zeusz uralma alatt éltek kusza olimposzi életüket, és akik minden emberi ügy számára megnyerhetőek voltak egy-két tömjén szemecske elfüstölésével. Az idegen ország hegyein azonban nyilván más istenek élnek, s amíg ezeket az ismeretleneket nem fedezik fel, amíg igényeikről nem tudnak megbízhatót, addig ésszerű követni a papnők tanácsát, és tisztes távolságban maradni égbetörő hegyi lakhelyüktől.

A fiú a bronzöntők készülő műhelye melletti területre telepedett le két másik fazekas inas társával, akikkel még a hajón megállapodtak, hogy az új világban már

mesternek tekintik magukat. Megépítették a gazdagon rendelkezésre álló sziklából a műhelyt, a felső szintre kúpos tetejű lakást rendeztek be. Közel helyezkedtek el a tengerhez, és olyan ciszternát építettek, amelybe az egész kialakuló városka csatornáiból beleyűlhetett az esővíz. Mögöttük nem messze erdő szegélyezte a hegyet, onnan nyerték a fát a kemence tüzeléséhez.

Néhány hónap múlva már kezdett az otthonira emlékeztető formát ölteni a város. Kanyargós utcácskáival beépült a félsziget természet adta szikláinak közé. Az élet is az otthonit mintázta. Az emberek dolgoztak a létfenntartásért, és amit kellett megtermeltek eladásra. A hajók rendszeresen jöttek, mentek, hozták, vitték az árut Illíria és az új sziget között, amelyet egyre többen Budvának kezdtek nevezni, ami azt jelenti, hajóval elérhető.

III.

Egyik reggel úgy döntött – mint mester már megtehetette –, hogy nem a műhely felé veszi útját, hanem a hegyek felé. A megérkezésüktől fogva izgatták ezek az ég felé ágaskodó óriási bércek, melyek szürke csöndjükkel magasodtak a zsirogó városka fölé. Kezdetben még a favágók ösvényén haladt, melyet már kitapostak a betelepültek. Ahogy egyre ritkult az erdő, és csak az egymásra tolult és lapozódott szikla rétegek uralták a tájat, maga találta útvonalon kellett kapaszkodnia. A hegy mind meredekebb lett, és egyre nehezebben adta meg magát a kíváncsiságtól unszoltnak. Mind gyakrabban meg kellett állnia, mert elfogyott a levegője. Ilyenkor megfordult, és az alatta elterülő tengert szemlélte, rajta a városkát, új otthonát, mindentől elszigetelve.

Feltette magában, hogy felhág egészen a csúcsig, ám a lentről látott hegygerincről gyorsan kiderült, hogy előtte még más, továbbiakat kell leküzdenie, s az egyenesen a cél felé vezető lépteket egyre inkább kiszorították az oldalirányba haladók. Nem létező szerpentin utakat kellett követnie, ha egyre magasabbra kívánt jutni. A következő fordulónál mögéje került egy terebélyes sziklatömbnek, és amikor megállt, hogy immár ki tudja, hányadszor nézze, csodálja meg a várost és tengert, már csak a kopár hegyet és az egymás mellett sorakozó szirteket látta. Elnyelte őt a meredély, mint hajótöröttet a tenger, mint emléket a feledés. Az igazat megvallva már nem az érdekelte, hogy feljusson a csúcsra. Egyébként sem lehetett már bizonyos abban, mit nevezhet csúcsnak. Inkább arra vágyott, hogy bebarangolja ezt a tájat, beleveessen a soha eddig emberláb által nem érintett hegyrengetegbe. Valamiképpen egybekelt ezzel a zord, mégis lenyűgöző tájjal. Már nem maga határozta el, merre indul, merre kapaszkodik, hanem engedett a hasadékoknak, kiálló szirteknek, melyek között néha megnyílt a mélység, ahová, ha lezuhan, senki nem talál rá.

Észre sem vette, hogy egyre sötétedik. A nap a hegy mögött tért nyugovóra. Azon az oldalon ahol ő volt hirtelen állt be a sötét. Túlságosan messzire merészkedett, amit bánt is meg nem is. Voltaképpen örült, hogy ismét kilépett abból, ami már

megszokottá vált körülötte. Mint amikor beállt a birodalmat tágító illírek közé. Tudta, hogy nem indulhat már haza, itt kell keresnie egy védett helyet éjszakára. Most vette csak észre, mennyire éhes, de ételre ezen a teljesen kopár tájon egyáltalán nem gondolhatott. Ahogy leszállt az éj, és beállt a teljes csönd, még mindig nem lett rá nyughelyére. A sziklákat tapogatván furcsa neszekre lett figyelmes. Először úgy vélte, valamilyen állat, de amint a hang egyre erősödött, tudta nincs egyedül, ezek emberi hangok, az ismert világ sziklakulisszái mögött. Nem hitt a fülének. Minden eddigi tudását és elképzelését túlszárnyalta, felborította ez az élmény. Félelemtől összegörnyedve, mégis a kíváncsiságtól öntudatlan hajtva a hangok forrása felé a vaksötétben tovább kapaszkodott.

Egy bozót résein tűz fénye szüremkedett át. Ahogyan óvatosan elkúszott mellette, népes csoportot pillantott meg. Tűz körül ültek, és valamilyen egyszerű, számára ismeretlen dallamra dülöngéltek. Lassan megszokta a szeme a látványt, és egyre jobban kivehette, hogy az emberek, egy két-három méter magas barlangszáj előtt félkörben helyezkednek el. A bejárat előtt formás kőrakás, amit egy szénakazal jellegű alak kerülget, néha nagyokat fordulva. A tűz fényénél látta, hogy ilyenkor az egész testét befedő ruhából zerge lábak pörögnek ki. Az alak egy ütemre mozgott a halk, andalító zümmögéssel. Könnyű lett volna elaludni erre a monoton dallamra, ha a jelenet nem lett volna idegenül is lenyűgöző. Az ütem gyorsulni kezdett, a hangok felerősödtek, s a barlangszáj előtt táncoló alak egyre többször és egyre gyorsabban fordult meg a tengelye körül. Két kezét sűrűn az ég felé nyújtotta, mintha meg akarta volna érinteni a csillagokat. Amikor a ritmus és a hangerő már a tetőfokára hágott, a barlang előtti kőrakáson is tűz lobbant fel, amelynek fényénél egy zerge élő alakját lehetett felismerni. Az állat szívszaggató hangon kiáltott az életéért. Ekkor az alak intésére egy szempillantás alatt teljes csend keletkezett. Már azt hitte, meghallották heves szuszogását a bozót mögött, de nem. Az áldozat egyre élesebb sikolyaira a barlangból hangok törtek elő. Az emberek odatolultak a bejárat-hoz, és a nyüszítéssel egybevegyült visszhang ritmusára újra ringani kezdtek. Az alak ekkor a kezébe vett egy faágra erősített éles szikladarabot, és egy határozott lendülettel levágta a vergődő állat fejét. Hirtelen csend lett, csak a barlangból áramlott ki még egy utolsó visszhang az ott állók felé. Ekkor a törzs hihetetlen ujjongásba kezdett. Az emberek magukon kívül vonaglottak, táncnak alig nevezhető vad ugrálásba kezdtek. A barlang bejárata előtti tűzből most egy kisebb tér közepén előkészített máglyát gyújtottak meg. Ennek fényénél megláthatta a szertartásban résztvevők testét, arcát. Mindenki, férfiak, nők, gyermekek szikla szürkére festették magukat. Fülükben, orrukban állatcsontokat hordtak, hajukba madártollakat és állatbőr darabokat aggattak. Mindenkinek a derekán vesszőből font öv volt. Az idősebbeknek már a bőre alá vájódott a fonat. Hátul kisebb-nagyobb kődarabok lógtak az övön, amelyek tompán összekoccantak. Ebben bódultan vad táncban telt az éjszaka.

A bokor mögött meghúzódva, pillanatokra elbóbiskolva, majd fel felriadva gubbasztott. Mikorra megvirradt, mindenkinek hűlt helye volt. Felállt. Ránézett az éjszakai rítus terére, a barlang bejáratára, és az előtte álló oltár még mindig véres tövére. Majd hátat fordított, és azzal a tudattal indult lefelé a hegyekből, hogy a világnak még sincs határa, csak indulni, indulni kell, a megérkezés az istenek dolga.

Budva, 2009. augusztus

